Examen VWO

2014

tijdvak 2
woensdag 18 juni
13.30 - 16.30 uur

geschiedenis (pilot)

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 27 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 75 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Door de tijd heen

De volgende historische gebeurtenissen staan in willekeurige volgorde:

1 Bewoners van het noorden van Spanje decoreerden de grotten in hun leefomgeving met bizons, paarden en andere wilde dieren waarop zij joegen voor hun voedsel.
2 De Atheense burger Phidias maakte op de Akropolis een standbeeld van de godin Athena als beschermster van de Griekse stadstaat Athene.
3 De Franse ridder Payen le Bouteiller liet een kruisvaardersburcht bouwen in de Jordaanse stad Kerak.
4 De Romeinse keizer Hadrianus liet uit bewondering voor de Griekse cultuur verschillende tempels in Griekenland herbouwen.
5 Koning Nebukadnezar II liet de muur om de stad Babylon voorzien van een poort bekleed met mozaïeken, gewijd aan de Mesopotamische godin Ishtar.
6 Onder de eerste Arabische heerser over Spanje, Abd al-Rahman I, werd in de Spaanse stad Cordoba begonnen met de bouw van de Mezquita, de grote moskee.

2p **1** Zet deze zes gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Prehistorie en oudheid

Gebruik bron 1.

Epicurus neemt stelling in een debat dat in de Griekse stadstaten wordt gevoerd.

3p **2** Licht dit toe door aan te geven:
– welk debat dat is en
– (met een verwijzing naar de bron) welke opvatting Epicurus binnen dit debat heeft.

In 188 voor Christus sloten de Romeinen de Vrede van Apamea met Antiochus III van het Seleucidische Rijk (in het Midden-Oosten). Een aantal bepalingen uit deze vrede zijn:

Antiochus moest:

1 zijn leger terugtrekken uit Europa
2 al zijn olifanten aan de Romeinen geven en
3 zijn vloot terugbrengen tot twaalf oorlogsschepen.

Deze Vrede van Apamea maakte deel uit van een ontwikkeling in die tijd.

2p **3** Leg met een bepaling van de vrede uit welke ontwikkeling dat was.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Gebruik bron 2.
In deze drie bronfragmenten kun je de verschuiving zien in de arbeidsverhoudingen in de landbouw van de laat-Romeinse tijd naar de vroege middeleeuwen.

3p **4** Noem die verschuiving en verklaar deze vanuit een kenmerkend aspect van de vroege middeleeuwen.

De middeleeuwen

Keizer Lodewijk de Vrome stelde in 817 de *Regula Benedicti* (Regel van Benedictus) verplicht voor alle kloosters binnen het Frankische rijk. Hierin werden afspraken vastgelegd over het kloosterleven, onder andere over gehoorzaamheid, armoede en nederigheid van de kloosterlingen.
Met de verplichte invoering van de *Regula Benedicti*:
1 hoopte de keizer de eenheid in zijn rijk te bevorderen en
2 deed de keizer iets wat pausen in de late middeleeuwen onaanvaardbaar zouden vinden.

4p **5** Geef voor beide uitspraken de daarbij passende redenering.

Gebruik bron 3.
De in de bron beschreven rel in Chartres geeft inzicht in de machtsverhoudingen in Frankrijk in de dertiende eeuw.

4p **6** Licht dit toe door uit te leggen:
- welke partij het meest profiteert van het conflict en
- naar welk kenmerkend aspect uit de late middeleeuwen met deze bron onderzoek kan worden gedaan.

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 4.
Als regent behoort P.C. Hooft tot de elite in de Republiek. Zijn achtergrond speelt mee in het standpunt dat hij inneemt in zijn beschrijving van de Beeldenstorm.

4p **7** Leg dit uit door:
- zijn oordeel over de Beeldenstorm te verbinden aan zijn sociaaleconomische positie als regent en
- zijn oordeel over de Reformatie te verbinden aan zijn bestuurlijke positie als regent.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Gebruik bron 5.
Met dit fragment kun je de bijzondere positie van de Republiek in staatkundig opzicht illustreren.

3p **8** Maak deze bijzondere positie duidelijk door:
- uit te leggen wat het verschil is in staatkundig opzicht tussen de Republiek en Frankrijk en
- aan te geven welk nadeel deze bestuursvorm heeft voor de Republiek.

Gebruik bron 6.
In deze brief portretteert Frederik van Pruisen koning Lodewijk XIV van Frankrijk als een absoluut vorst en zichzelf als een verlicht vorst.

4p **9** Leg dit uit door:
- een kenmerk van het absolutisme te noemen en
- aan te geven hoe dit kenmerk terugkomt in de beschrijving van Lodewijk XIV en
- een kenmerk van de Verlichting te noemen en
- aan te geven hoe dit kenmerk terugkomt in de ideeën van Frederik van Pruisen.

Door de tijd heen

De volgende historische gebeurtenissen hebben plaatsgevonden in en bij Berlijn en staan in willekeurige volgorde:

1 Een groep jonge communisten kwam in opstand tegen de nieuwe Weimarrepubliek en probeerde een radenrepubliek op te richten in Berlijn.
2 De blokkade van West-Berlijn werd na de instelling van een luchtbrug met Amerikaanse vliegtuigen opgeheven.
3 De Amerikaanse president Kennedy sprak vlak na de bouw van de muur de legendarische woorden: *"Ich bin ein Berliner."*
4 In een villa aan de Wannsee, vlak buiten Berlijn, werden afspraken gemaakt over de oprichting van vernietigingskampen voor het joodse deel van de bevolking van de bezette gebieden.
5 Rinus van der Lubbe, een Nederlandse communist, werd gearresteerd voor het in brand steken van het Rijksdaggebouw.
6 Verschillende afgevaardigden van Westerse landen komen bij elkaar in Berlijn om afspraken te maken over de verdeling van het Afrikaanse continent.

2p **10** Zet deze zes gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Gebruik bron 7 en bron 8.
Stel: een socialist schrijft een artikel voor het partijblad over de beginjaren van het socialisme. Hij kiest ervoor de informatie uit de ene bron wel te gebruiken en de informatie uit de andere bron niet.

4p **11** Leg uit waarom hij bron 8 wel en bron 7 niet gebruikt voor zijn artikel.

Gebruik bron 9.
De oprichting van de *Gesellschaft für Deutsche Kolonisation* is in verband te brengen met:
1 een verandering in de Duitse economie en
2 de Conferentie van Berlijn.

4p **12** Leg dit uit voor beide verbanden.

Gebruik bron 9.
De toon van het manifest van de *Gesellschaft für Deutsche Kolonisation* is een voorbeeld van een negentiende-eeuws maatschappelijk sentiment dat bijdraagt aan het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog.

3p **13** Noem dit sentiment en leg uit waardoor dit bijdroeg aan het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog.

Gebruik bron 10.
In deze prent geeft de Nederlandse politieke tekenaar Jordaan een mening weer over de economische opleving van Duitsland.

3p **14** Licht deze prent toe door:
- (zonder bron) aan te geven waardoor er sprake is van een herleving van de Duitse economie rond 1927 en
- (met twee verwijzingen naar de bron) uit te leggen welke mening Jordaan in zijn prent weergeeft.

Gebruik bron 11.
De les van de leraar sluit aan bij de op dat moment pas ingevoerde Duitse wetgeving.

2p **15** Leg dit uit.

Bella Fromm *(zie bron 11)* noemde haar boek zelf: "Een dagboek."

2p **16** Leg uit wat Bella Fromm daar waarschijnlijk mee wilde bereiken.

De Duitse expansie tijdens de Tweede Wereldoorlog had in West-Europa een ander doel dan in Oost-Europa. Dit past bij een aspect van de nazi-ideologie.

3p **17** Noem dit aspect en leg daarmee het verschil in doelen uit.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Gebruik bron 12.
Bij deze bron passen twee uitspraken over de opstelling van Stalin in de Koreaoorlog:
1 Stalin beticht de Verenigde Staten van imperialisme.
2 Stalin trekt de effectiviteit van de containmentpolitiek als legitimering van de Koreaoorlog in twijfel.

4p **18** Toon de juistheid van beide uitspraken aan.

Voor een historicus die onderzoek doet naar het buitenlandse beleid van de Sovjet-Unie omstreeks 1950, is dit kranteninterview met Stalin *(zie bron 12)* een betrouwbare bron.

2p **19** Leg dit uit.

Gebruik bron 13.
Deze foto wordt gemaakt in de nacht van 4 op 5 november 1956. De foto laat een gevolg zien van een internationale gebeurtenis en past bij een gebeurtenis die gelijktijdig in Amsterdam plaatsvindt.

2p **20** Noem beide gebeurtenissen.

Gebruik bron 14.
Een interpretatie:
De regelingen die Helders beschrijft kunnen worden gezien als bijdrage aan het ontstaan van de multiculturele samenleving in Nederland.

2p **21** Ondersteun deze interpretatie.

Gebruik bron 15.
Robert Kennedy uit in dit interview zijn twijfel over het Amerikaanse buitenlandse beleid in de Koude Oorlog.

2p **22** Leg uit welke twijfel hij heeft.

Gebruik bron 15.
Robert Kennedy wordt er door zijn tegenstanders van beschuldigd dat hij deze uitspraak doet om jonge kiezers aan zich te binden.

3p **23** Leg met een kenmerkend aspect van die tijd uit welke redenering zijn tegenstanders hierbij volgen.

Chroesjtsjov week in de Cubacrisis af van zijn buitenlands-politieke beleid.

2p **24** Leg dit uit.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Gebruik bron 16.
Bij deze bron passen twee beweringen:
1 Er is een verband tussen de Cubacrisis en dit verdrag.
2 Het verloop van de beschreven incidenten past goed bij de detente.

2p **25** Toon de juistheid van beide beweringen aan.

In 1972 wordt naast het verdrag om incidenten op en boven zee te voorkomen (*zie bron 16*), ook het SALT-1 verdrag ondertekend.

2p **26** Leg uit dat beide verdragen elkaar versterken.

Gebruik bron 17.
Tekenaar Valtman geeft in deze prent een mening weer over de politiek van Gorbatsjov.

2p **27** Leg uit, met een verwijzing naar de bron, wat die mening is.

Bronvermelding
Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.